

KL

› KL'S DEBATOPLÆG OM ET GODT ÆLDRELIV
MARTS 2019

DEBATOPLÆG

HVAD ER ET GODT ÆLDRELIV?

– OPLÆG TIL DEBAT

Hvad er et godt ældreliv?

© KL

1. udgave, 1. oplag 2019

Produktion: Kommuneforlaget A/S

Design: e-Types

Tryk: Rosendahls a/s

Foto: Colourbox, Fede Fotos, Greve Kommune: Tune IF, I sikre hænder,

Københavns Kommune: Lær at tackle hverdagen som pårørende,

Aabenraa Kommune: Lifemanager, Aalborg Kommune: DigiRehab.

KL

Weidekampsgade 10

2300 København S

Tlf. 3370 3370

kl@kl.dk

www.kl.dk

 @kommunerne

 facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830432

ISBN 978-87-93668-62-1

ISBN 978-87-93668-63-8-pdf

INDHOLD

HVAD ER ET GODT ÆLDRELIV?	5	03 / PÅRØRENDE ER EN VIGTIG PARTNER PÅ ÆLDREOMRÅDET	19
ÆLDREOMRÅDET SÆTTES TIL DEBAT	6	04 / CIVILSAMFUNDET OG KOMMUNEN KAN SAMMEN LØSE STORE UDFORDRINGER	25
01 / ÆLDRE ER FORSKELLIGE – OG SKAL BEHANDLES FORSKELLIGT	9	AKTIVITETSKALENDER	30
02 / MEDARBEJDERNE SKAL KUNNE LØSE DE RETTE OPGAVER PÅ DET RETTE TIDSPUNKT	15		

“ Selvom vores krop er én alder, er vi indeni mange forskellige aldre. Et godt ældreliv kræver derfor en forståelse for det hele menneske samt den store forskellighed, der er i gruppen af ældre.”

Jette Skive, Formand i KL's Sundheds- og Ældreudvalg og Rådmand for Sundhed og Omsorg i Aarhus Kommune

HVAD ER ET GODT ÆLDRELIV?

Vi bliver flere ældre i Danmark. Antallet af borgere over 80 år stiger med 69 pct. frem til 2030 i takt med, at de store årgange født i 1942-48 runder de 80 år. Det betyder, at de ældre kommer til at lægge beslag på flere ressourcer i kommunerne, almen praksis og på sygehusene. Samtidig står kommunerne over for udfordringer med at finde kvalificeret personale til de stigende opgaver på ældreområdet, fordi store medarbejderårgange går på pension, og fordi optaget på uddannelserne har været faldende.

Det nødvendiggør, at vi tager en drøftelse af, hvordan kommunerne i samarbejde med andre aktører i samfundet kan bidrage til, at borgere kan leve et værdigt og selvstændigt ældreliv.

Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at ældre er forskellige. Mens mange kan se frem til en alderdom med højt tempo og oplevelser med familie, venner og et stort engagement i det lokale foreningsliv, vil andre blive ramt af sygdom tidligt og har måske ikke det samme netværk at trække på.

Hvordan skal kommunerne tackle denne mangfoldighed? Og hvordan skal kommunerne håndtere stigningen i antallet af ældre i en tid, hvor der er mangel på kvalificeret personale i sundheds- og ældresektoren?

Det vil vi i KL's Sundheds- og Ældreudvalg gerne drøfte med vores kollegaer i kommunalbestyrelserne. Vi har ikke et sæt af færdigstrikede løsninger, men ser frem til at tage rundt i landet og debattere og hente inspiration. Sigtet er et politisk udspil fra KL i løbet af 2019.

Vi tror, at kommunerne bl.a. skal måle deres succes på ældreområdet ud fra deres evne til at hjælpe til et godt, selvstændigt og værdigt ældreliv. Det handler i høj grad om at hjælpe den ældre til at være mest mulig selvhjulpne. Vi ved, at det er det, de ældre selv ønsker.

Derfor skal kommunerne arbejde for, at de ældre kan få det bedre og/eller bibeholde deres funktionsevne og helbredstilstand så længe som muligt. For at nå det mål, er det vigtigt, at den ældre selv, kommunens medarbejdere, de pårørende og endelig civilsamfundet samarbejder om at understøtte borgeren i, hvordan de bedst muligt mestrer eget liv.

I debatoplægget vil vi fokusere på disse fire grupper, og inden for hvert tema stille relevante spørgsmål til debat.

Vi ser frem til at tage debatten med jer i 2019 og opfordrer endvidere til, at oplægget kan danne grundlag for lokale drøftelser.

Jacob Bundsgaard

Kristian Wendelboe

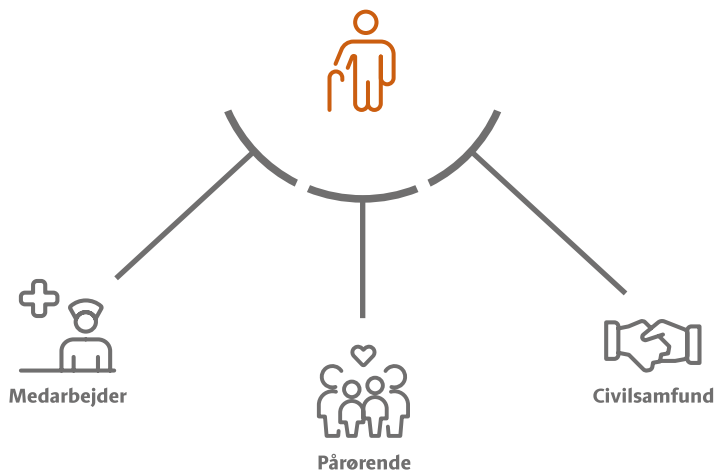
ÆLDREOMRÅDET SÆTTES TIL DEBAT

Kommunerne arbejder allerede for, at de ældre kan få det bedre og/eller bibeholde deres funktionsevne og helbredstilstand så længe som muligt, så de kan leve det ældreliv, der er betydningsfuldt for dem. Det

sker blandt andet gennem målrettede forebyggende og tidlige indsatser samt rehabiliterende arbejdsmetoder. Men for at nå målet, er det vigtigt at bringe alle ressourcer i spil, herunder den ældre selv, medarbejderne, de pårørende og civilsamfundet.

Det giver bedre velfærd, bedre lokalsamfund og større livskvalitet for den enkelte. I figur 1 illustreres det, at et bredt samarbejde om den ældre skal understøtte, at borgeren kan bibeholde og/eller forbedre sin funktionsevne og helbredstilstand så længe som muligt.

› **Figur 1. Ældreområdet skal løftes i fællesskab**

Et bredt samarbejde mellem de ældre selv, medarbejderne, pårørende og civilsamfundet skal understøtte borgeren i at få det bedre og/eller bibeholde deres funktionsevne og helbredstilstand så længe som muligt

For hvert tema beskrives de væsentligste faglige såvel som politiske perspektiver, og der stilles en række spørgsmål og skismaer til debat. Således skal debatoplægget danne udgangspunkt for en videre drøftelse af, hvordan kommunerne i samarbejde med andre aktører i samfundet kan bidrage til, at borgerne kan leve et godt, selvstændigt og værdigt ældreliv.

KL's Sundheds- og Ældreudvalg afholder i alt fire debatmøder på tværs af landet med deltagelse af kommunalbestyrelsesmedlemmer på sundheds- og ældreområdet. Sidst på foråret inviteres en bredere kreds af interessenter til at deltage i debatten på et samlet debatmøde. Drøftelserne på debatmøderne skal danne grundlag for og inspiration til et senere politisk udspil fra KL. Datoer og steder for, hvor debatmøderne afholdes mv. findes bagerst i debatoplægget.

› TEMAER TIL DEBAT

TEMA 1: Ældre er forskellige – og skal behandles forskelligt

TEMA 2: Medarbejderne skal kunne løse de rette opgaver på det rette tidspunkt

TEMA 3: Pårørende er en vigtig partner på ældreområdet

TEMA 4: Civilsamfundet og kommunen kan sammen løse store udfordringer

› FAKTA

- › 1,1 million borgere i Danmark er 65 år eller derover. Det svarer til 19 pct. af den samlede befolkning.
- › Antallet af borgere på 80+ år fordobles frem mod 2040 til en halv million borgere.
- › Dødeligheden er faldende. Særligt blandt de 70-74-årige, hvor dødeligheden forventes halveret i løbet af de næste 30 år.
- › Knap halvdelen af de 65+-årige kvinder er enlige, mens det for mændene er hver fjerde.
- › 6 pct. af de 65-69-årige modtager kommunal hjælp. Blandt de 85+-årige er det 65 pct.
- › 5 pct. af de 80-årige og 22 pct. af de 90-årige bor på plejehjem.
- › 22 pct. af de 65+-årige føler sig ofte eller en gang i mellem ensomme.
- › Over 90 pct. af alle 65+-årige har børn.
- › 20 pct. af de 65+-årige bor mere end 60 minutter væk fra deres nærmeste barn.

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af Ældredatabasen fra 2017 (5. bølge), Statistbanken.dk og registerdata fra Danmarks Statistik

“ Vores ambitioner skal være høje. Det er derfor vigtigt, at kommunen, den ældre selv, de pårørende og civilsamfundet samarbejder om at skabe rammerne for et godt og værdigt ældreliv.”

*Sisse Marie Welling,
Medlem af KL's Sundheds- og Ældreudvalg samt
Sundheds- og Omsorgsborgmester i Københavns Kommune*

01 / ÆLDRE ER FORSKELLIGE – OG SKAL BEHAND- LES FORSKELLIGT

Mennesker er forskellige – og det ændrer sig ikke med alderen! Alligevel beskrives alle mennesker over 65 år ofte som en homogen gruppe, der er skrøbelige, syge eller ensomme. Det flugter dog ikke med virkeligheden.

Det er korrekt, at vi med alderen bliver mere udsat for sygdom, og at fysikken kan sætte begrænsninger i hverdagen. Det er også korrekt, at en del er alvorligt syge. Men størstedelen af de 65+-årige er rørige og trives i hverdagen, er aktive i foreningslivet og behøver ofte ikke hjælp fra kommunen, før de er højt oppe i årene.

Når antallet af de ældste ældre i de kommende 10 år stiger med knap 70 pct., er der brug for en grundlæggende debat om, hvordan ressourcerne anvendes mest fornuftigt, og hvor de gør størst gavn.

Flere kan se frem til en aktiv alderdom

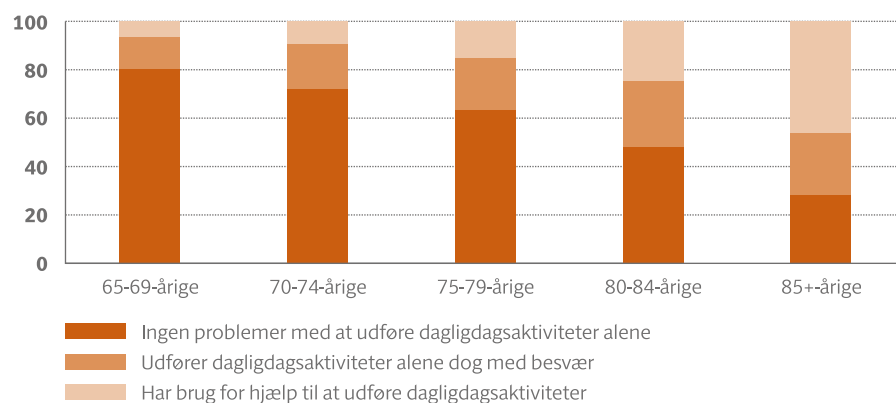
Det er i mange år taget for givet, at man er ældre, når man runder 65 år. Sådan er det ikke længere.

Danskerne lever længere, er aktive i hverdagen, og størstedelen af borgerne over 65 år har ingen problemer med at udføre daglige aktiviteter jf. figur 2.

“ Jeg har tid til at lave alle mulige ting nu. Jeg har keramik som hobby og tager rundt til markeder og sælger. Jeg har hus og have, som jeg passer. Og så går jeg i motionscentret sammen med min familie, mine børn og børnebørn. Jeg er virkelig taknemmelig over at kunne alt det.”

John Hansen 83 år fra Nykøbing Falster

› **Figur 2. Udførelse af dagligdagsaktiviteter blandt 65+-årige, pct.**

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af Ældredatabasen fra 2017 (5. bølge).

Note: Indeks er beregnet på baggrund af 10 spørgsmål om udførelse af dagligdagsaktiviteter. N=5.077.

De fleste kan se frem til en lang, tryk og aktiv alderdom begunstiget af et godt helbred og god økonomi¹. Det giver et godt fundament for et vigtigt ældreliv med mulighed for at holde fast i interesser og relationer, hvilke er betydningsfulde faktorer for en god trivsel. Generelt har de ældre en høj trivsel, og som det fremgår af figur 3, angiver omkring halvdelen i alle aldre, at de enten har følt sig tilpas hele tiden eller det meste af tiden i løbet af de seneste 2 uger.

Undersøgelser af, hvad de ældre opfatter som et godt ældreliv viser, at langt de fleste ønsker at leve det liv, som de har været vant til. De ønsker at have noget at stå op til, holde sig i gang, bruge deres evner, være noget for andre, være en aktiv del af samfundet samt føle sig godt tilpas i hverdagen².

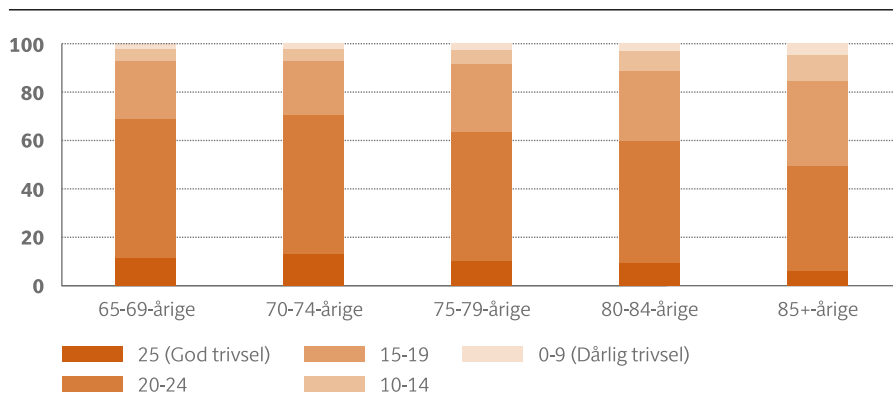
Alderdommen er imidlertid også kendetegnet ved forandringer, som ændrer på vaner og bryder rutiner. Forandringer kan være tab af ægtefælle eller sygdom. Men det kan også være flytning eller overgang fra arbejdslivet til pensionisttilværelsen, der udfordrer de vante rammer. Brud på rutiner kan medføre ensomhed, der kan være svær at bryde på egen hånd. Tilbud i bl.a. foreningslivet og aktiviteter i idrætsorganisationerne kan hjælpe ældre ind i nye fællesskaber og aktiviteter.

› KOMMUNECASE: ÆLDRE-CAFÉER I ISHØJ KOMMUNE

Ishøj Kommune samarbejder med Ældresagen i Ishøj, frivillige fra lokalsamfundet og AAB om ældrefacæer til ældre, der oplever at være ufrivilligt ensomme. De borgere, der kommer i caféerne oplever et sammenhold og et fællesskab med andre i deres lokalområde, og skaber ofte netværk med hinanden, sådan at de med tiden også mødes uden for caféerne.

Ishøj Kommune råder i dag over ældrefacæer, der er geografisk spredt i hele Ishøj.

› **Figur 3. Trivsel blandt de 65+-årige, pct.**

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af Ældredatabasen fra 2017 (5. bølge).

Note: Indekset er beregnet på baggrund af 5 spørgsmål omkring den generelle trivsel. En høj sumindeks indikerer høj trivsel, mens et lavt indeks betyder lav trivsel. Der er ingen signifikant forskel i de 75-79-åriges og de 80-84-åriges fordeling. Alle andre aldersgrupper er statistisk signifikant forskellig. N=5.298.

“ Så længe jeg kan rejse hen til familie og venner, der bor længere væk – og stadigvæk har gode venner, der gider mig. Og så håber jeg, at jeg kan holde mig selv i gang. Det er det gode liv for mig – hvis jeg kan holde mig selv i gang til at have kræfter og energi og psyke til at ville være der i mit liv, hvor jeg er nu – selvom jeg bliver ældre.

Else, 75 år²

Når sygdom og svækkelse sætter ind

Med alderen stiger risikoen for sygdom, ligesom funktionsevnen gradvist svækkes. Derfor får nogle borgere et større behov for støtte til at klare hverdagen i takt med, at de bliver ældre.

Opgørelserne i figur 4 viser, hvilken hjælp ældre i forskellige aldersgrupper modtager fra deres kommune. Det er heldigvis kun en meget lille andel af de 65-79-årige, der har brug for kommunal hjælp i hverdagen. Men fra 80 årsalderen og frem stiger behovet markant for personlig og praktisk hjælp, og særligt blandt de 85+-årige er behovet stort. Gennem værdighedspolitikkerne, der

indeholder den enkelte kommunens overordnede pejlemærker og principper for en værdig ældrepleje, arbejder kommunerne målrettet mod at levere en værdig ældrepleje.

Personlig kunnen og det at være selvhjulpne og uafhængig, betyder meget – uanset alder².

Kommunerne skal støtte de ældre, der bliver syge eller svækkes, til så vidt muligt fortsat at være selvhjulpne. Det kan kommunerne gøre ved at have fokus på en rehabiliterende og aktiverende tilgang i leveringen af praktisk hjælp og personlig pleje, samt gennem målrettede rehabiliteringsforløb.

1 Ældres helbred, funktionsevne og livsstil – analyser på baggrund af Ældredatabasens 5. bølge samt udviklingen mellem 1. og 5. bølge 1997-2017, VIVE, 2018

2 Hvad er det gode seniorliv?, Center for Sund Aldring, Københavns Universitet, 2017

Hér skal tilgangen være båret af hensynet til den enkeltes mål for og ønsker til, hvad de vil kunne selv. Der er gode erfaringer med,

at velfærdsteknologiske hjælpemidler kan understøtte arbejdet i ældreplejen, herunder rehabiliteringsforløbene.

“ Efter min indlæggelse kom jeg på rehabilitering. Jeg var faldet og kunne ikke gå. På rehabiliteringscentret lærte jeg at gå igen – først med høj gangvogn, så med rollator. Og jeg lærte nogle øvelser, som jeg kan gøre herhjemme. Forhåbentligt kan jeg snart tage min stok og gå til socialt samvær eller ned at handle, som jeg kunne, før jeg faldt. Den frihed betyder meget for mig.”

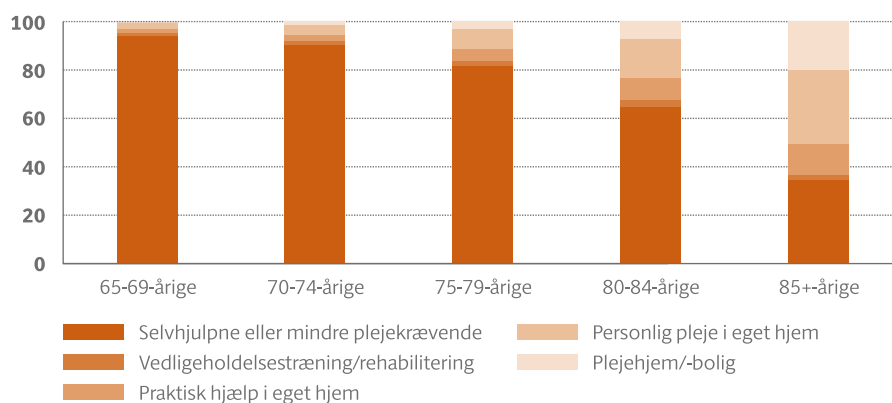
Elisa Johanne Thorøe Madsen
72 år fra Billund Kommune

> FAKTA

Antallet af borgere på 80+ år forventes at stige med godt 176.000 eller knap 69 pct. fra 2018 til 2030. I 2040 vil stigningen nå op på næsten 255.000, hvilket er en fordobling af antallet ift. 2018.

Kilde: www.statistikbanken.dk, FRDK118 (Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning for 2018-2060)

> **Figur 4. Borgerens behov for kommunale indsatser i forskellige aldersgrupper, pct.**

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Mest omfattende plejeindsats i løbet af 2017, hvor plejehjem/-bolig udgør den mest omfattende plejeindsats. Alder primo 2017. Opgørelsen bygger på godkendt data fra 55 kommuner.

› KOMMUNECASE: HVERDAGSTRÆNING TIL SELVHJULPENHED I AALBORG KOMMUNE

DigiRehab er et velfærdsteknologisk hjælpemiddel, der gør det muligt at tilbyde målrettet personlig hverdagstræning til ældre i hjemmeplejen for et minimum af ressourcer.

Træningsprogrammerne i DigiRehab skræddersyes til den enkeltes behov og justeres løbende i takt med udviklingen hos borgeren. Træning udføres typisk i eget hjem sammen med den social- og sundhedsassistent eller -hjælper, der kommer i hjemmet. Det skaber tryghed hos den ældre, samt øget arbejdsglæde hos medarbejderne.

Anvendelsen af træningsprogrammerne har vist stor effekt på ældre, der modtager genoptræning og rehabilitering. DigiRehab har blandt andet været anvendt i Aalborg kommune, som har omlagt visitationen til målgrupper baseret på funktionsniveau og arbejder med en investeringstilgang til rehabilitering. Endvidere viser evalueringen fra Aalborg Kommune, at behovet for hjemmehjælp blev reduceret med 33 procent for 6 ud af 10 ældre, der gennemførte et 12 ugers træningsforløb.

³ Borgere med multisygdom, Sundhedsdatastyrelsen, 2018.

⁴ Statusrapport 2018, Center for Velfærdsteknologi, KL, 2018

Et liv med svær sygdom

Det er kun en lille andel af en årgang, der allerede fra 65 årsalderen har brug for hjælp til dagligdags aktiviteter, fx til personlig pleje og praktisk hjælp, og har hyppig kontakt til egen læge og til sygehus. Størstedelen er selvhjulpne eller mindre plejekrævende, men i takt med alderen rammes flere imidlertid af kronisk og anden sygdom. Godt en tredjedel af de 65-74-årige har mindst én kronisk sygdom, mens andelen er over 40 pct. for de 75+-årige³.

Akutte indlæggelser og komplicerede behandlingsforløb tager hårdt på alle patienter og i særdeleshed på i forvejen svækkede ældre. Nogle indlæggelser kan forebygges, og det arbejder kommunerne målrettet med bl.a. gennem etablering af akutfunktioner i hjemmesygeplejen, som skal hjælpe ældre med mere komplekse sygdomsforløb. Hertil arbejder alle kommuner med tidlig opsporing af sygdom og funktionstab, bl.a. via digital understøttelse⁴.

KL'S SUNDHEDS- OG ÆLDRE- UDVALG VIL GERNE DRØFTE

> FLERE KAN SE FREM TIL EN AKTIV ALDERDOM

Når så mange ældre selv i en høj alder stort set kan leve, som de altid har gjort, rejser det spørgsmålet om, hvad kommunens rolle skal være. Det kræver en debat om, hvorvidt kommunerne skal bruge kræfterne på alle ældre, eller om ressourcerne skal anvendes på ældre med størst behov.

> **Debatspørgsmål:** I hvilket omfang skal vi som kommuner stille tilbud til rådighed for de mange ældre, der er sunde og aktive?

> NÅR SYGDOM OG SVÆKKELSE SÆTTER IND

Rehabilitering og velfærdsteknologi er nogle af de værktøjer, kommunerne kan tage i brug for at hjælpe de ældre til et godt, selvstændigt og værdigt ældreliv, når sygdom og svækkelse sætter ind.

> **Debatspørgsmål:** Hvordan kan borgerens mål for et godt ældreliv blive omdrejningspunktet for den indsats, kommunen yder, når borgeren rammes af svækkelse og sygdom?

> ET LIV MED SVÆR SYGDOM

Regeringen foreslår, at flere skal behandles i det nære. Det er nødvendiggjort af det stigende antal ældre, og det er mere skånsomt for borgerne, der sjældent bliver mere raske af en indlæggelse på sygehuset. Men det stiller også en række krav til de kommunale indsatser og rammerne i kommunerne.

> **Debatspørgsmål:** Hvordan kan kommunerne understøtte, at borgere med svær sygdom får en værdig tilværelse, hvor der tages hånd om deres sygdom i nærmiljøet?

“ Kommunerne investerer alle i borgerrettet velfærdsteknologi og digitalisering. Men det er ikke nok at købe udstyret, vi skal også sikre, at borgerne og medarbejderne kan bruge det optimalt i hverdagen.”

Jens Kristian Hedegaard, Medlem af KL's Sundheds- og Ældreudvalg samt Byrådsmedlem i Holstebro Kommune

02 / MEDARBEJDERNE SKAL KUNNE LØSE DE RETTE OPGAVER PÅ DET RETTE TIDSPUNKT

Kommunerne får i de kommende år brug for flere medarbejdere på sundheds- og ældreområdet. Med en stigende andel af ældre med komplekse plejebehov, og færre social- og sundhedshjælpere, -assistenter og sygeplejersker, er det nødvendigt at drøfte, hvordan kommunerne fortsat kan løfte opgaverne uden, at det går udover kvaliteten og trygheden for borgeren. Men der er også brug for finansiering og prioritering af området, så kommunerne kan følge med udviklingen. Derfor har KL stort fokus på de demografiske konsekvenser for den offentlige udgiftspolitik.

Kvalitet i indsatsen er både et spørgsmål om medarbejdernes kompetencer og ledelse, men også om, hvordan digitalisering og velfærdsteknologi anvendes mest hensigtsmæssigt.

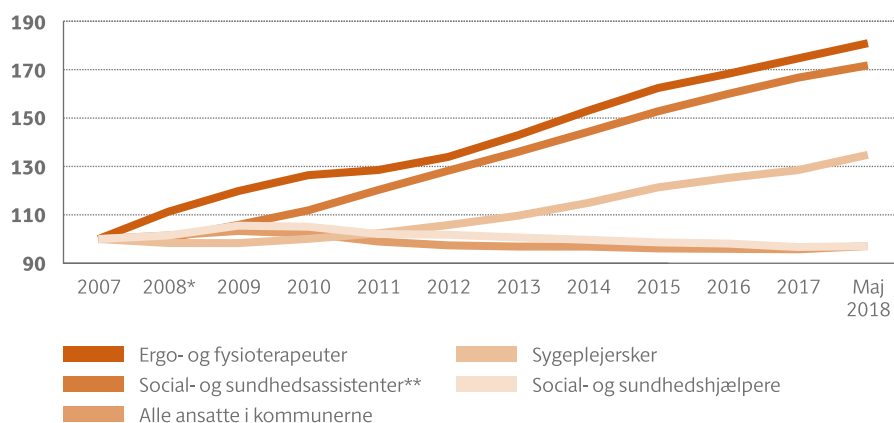
Kommunerne mangler medarbejdere på sundheds- og ældreområdet

Kommunerne har gennem en årrække oprustet markant på sundheds- og ældreområdet, hvilket fremgår af figur 5. Der er i dag mere end 50.000 autoriserede sundhedspersoner ansat i kommunerne. Hertil kommer godt 30.000 social- og sundhedshjælpere, som spiller en afgørende rolle i forhold til borgernes pleje og omsorg. Det er en markant udvikling. Der er dog fortsat behov for medarbejdere, som kan håndtere borgere med mere komplekse behov, og

“ Da jeg kom hjem fra sygehuset, havde jeg brug for hjælp til næsten alt. De medarbejdere, der kom, var meget dygtige. Og så var de også søde og venlige, og de havde tid til at hjælpe mig, selvom jeg var meget langsom.”

Grethe Nielsen 76 år fra Søby

› **Figur 5. Ansatte på sundheds- og ældreområdet i kommunerne 2007-2018, pct.**

Kilde: KL's egne beregninger på baggrund af KRL

Note: *2008 beregnet på baggrund af tre kvartaler februar, august og november, da maj var påvirket af strejke. ** er inkl. social- og sundhedsassistenter ansat i kommunerne, men efter regional overenskomst.

“Jeg har valgt at arbejde med de demente ældre. De har nogle særlige udfordringer, som gør mit arbejde både vigtigt og spændende. Jeg har været på en del efteruddannelse målrettet netop deres udfordringer og behov. Det er vigtigt for mig, at jeg hele tiden kan dygtiggøre mig.”

Kim Erica Jensen 24 år, social- og sundhedsassistent i Aabenraa Kommune

som kan samarbejde om borgernes forløb på tværs af faggrupper.

Den øgede efterspørgsel efter kompetencer på det kommunale sundheds- og ældreområde har resulteret i løbende ændringer i uddannelsesforløbene for bl.a. social- og sundhedsassistenter og sygeplejersker, samt udviklingen af en ny specialuddannelse i borgernær sygepleje. Men der har i flere år været en stigende søgning til plejefagene. Det stiller kommunerne over for en stor udfordring i forhold til at rekruttere medarbejdere til sundheds- og ældreplejen.

Hertil kommer, at en meget stor del af medarbejderne på sundheds- og ældreområdet forventes at forlade arbejdsmarkedet inden for de nærmeste år. Det er en problematik, kommunerne har stor opmærksomhed på. KL har derfor udarbejdet en handlingsplan med 38 konkrete initiativer vedrørende rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på sundheds- og ældreområdet. Handlingsplanen kan ses her: www.kl.dk/

media/16640/flere-haender-i-aeldre-og-sundhedssektoren.pdf

Ledelse er afgørende for et godt og sammenhængende borgerforløb

Der ligger en vigtig ledelsesopgave i at sikre kompetenceudvikling af medarbejderne og sikre en arbejdstilrettelæggelse, så borgerne mødes med den rette indsats til den rette tid. Der er derfor behov for en tæt dialog mellem leder og medarbejder for at sikre høj faglig kvalitet i plejeindsatsen. I ledelsesopgaven indgår at understøtte medarbejderne i at skabe tryghed for den enkelte. Borgerne skal betrykkes i, at det team af medarbejdere, der indgår i deres forløb, tilsammen har kompetencerne til at levere en indsats, der svarer til borgernes behov.

Ligesom der peges på i Ledelseskommisionens anbefalinger, er der i kommunerne en opmærksomhed på at reducere ledelsesspændet, og på fortsat at sikre faglighed i den ledelse, der er tæt på borgeren. Nogle kommuner vælger at ansætte flere ledere,

andre delegerer dele af ledelsesopgaven til medarbejdere, fx koordinatore. Det handler om at sikre, at medarbejdere og ledelse har den bedste relation til hinanden, så medarbejderne løbende får tilbagemeldinger og opbakning, og samtidig forstår og ser mening i at ændre den eksisterende praksis, når der er behov for det.

Velfærdsteknologi skal bruges klogt

Velfærdsteknologiske løsninger er blevet en større del af alles hverdag – også de ældres. Således har over halvdelen af de 70+-årige angivet, at de gerne vil have mere velfærdsteknologi i deres hverdag⁵.

Velfærdsteknologi kan lette hverdagen for mange ældre og give større tryghed, fleksibilitet og selvstændighed, når sygdom og svækkelse sætter ind og forhindrer den ældre i at leve et aktivt liv. Derudover anvender kommunerne i stigende grad digitale løsninger, som både kan hjælpe i samarbejdet mellem faggrupper, og bidrage til at øge kvaliteten i medarbejdernes daglige arbejde.

Kommunernes teknologimodenhed afhænger bl.a. af medarbejdernes kompetencer til at bringe relevante teknologier i spil på meningsfulde måder; skabe match mellem teknologi og borger samt stille krav til teknologien, så den passer til de behov og vilkår, der kendetegner den daglige praksis i kommunerne. Derfor arbejder mange kommuner målrettet med kompetenceudvikling for de medarbejdere, der er i berøring med velfærdsteknologi.

> FAKTA

Den nye specialuddannelse i borgernær sygepleje skal løfte sygeplejerskernes faglige og organisatoriske kompetencer i forhold til den stigende kompleksitet, der er i plejen af borgerne. Herudover har specialuddannelsen fokus på kvalitetsudvikling og forankring af ny viden i kommunerne. Uddannelsen har en varighed på 40 uger, og de første 120 kommunale sygeplejersker påbegyndte uddannelsen i december 2018.

> KOMMUNECASE: I SIKRE HÆNDER – ØGER KVALITETEN OG REDUCERER SYGEFRAVÆRET I AARHUS KOMMUNE

I Sikre Hænder er et program mellem KL, Sundheds- og Ældreministeriet og Dansk Selskab for Patientsikkerhed, der forbedrer patientsikkerheden for borgerne i ældreplejen ved at reducere tryksår, medicinfejl, fald og infektioner. Programmet er en metode til kvalitetsarbejde i dagligdagen. Det giver bedre kvalitet for borgerne og kvalitetsarbejdet har flere steder gjort, at tryksår næsten er elimineret, og at der sker langt færre mediciningsfejl. Programmet giver også større arbejdsglæde. Hos afdeling 4 ved Demens og HjerneCentrum i Aarhus Kommune har det fx resulteret i, at sygefraværet er halveret fra 18,9 sygedage pr. medarbejder om året til 8,9 sygedage pr. medarbejder om året.

Der er i dag 18 kommuner, der er en del af I Sikre Hænder.

5 Statusrapport for 2017 med fokus på digital understøttet træning og skærmbesøg, KL, 2017

> FAKTA

Velfærdsteknologi dækker over mange forskellige teknologier. Det kan være simple teknologier som lifte og robotstøvsugere; mere avancerede velfærdsteknologier som sensorer til overvågning af hjerterytme og fysisk bevægelse; og endelig intelligente teknologier, der tilbyder nye tilgange til opgaveløsninger, og som kan benyttes til at udføre opgaver, der er vanskelige for medarbejderne at udføre.

Kilde: "Hvordan skal vi forstå velfærdsteknologi?" KL, 2018, www.youtube.com/watch?v=VliI7LrMZjY

> KOMMUNECASE: VIRTUEL HJEMME- OG SYGEPLEJE I VIBORG KOMMUNE

I Viborg Kommune tilbydes borgere, der eksempelvis har brug for hjælp til at huske medicin, skabe struktur i hverdagen eller har behov for vejledning i insulininjektioner, virtuel hjemme- og sygepleje. Skærmbesøgene står sjældent alene, men er et supplement til borgere, der modtager fysiske besøg.

Når nogle af de fysiske besøg hos borgeren erstattes eller suppleres af skærmbesøg, øges fleksibiliteten for både borgere og medarbejdere, og der frigives tid fra transport til andre opgaver. Skærmbesøg giver personalet nye faglige muligheder til at understøtte den enkelte borgers selvstændighed og selvhjulpethed. Derudover er de største gevinster for borgere, der modtager skærmbesøg øget fleksibilitet i støtten og i hverdagen, samt mere fokuserede og afgrænsede samtaler. Endvidere er løsningen diskret for de borgere, der ikke ønsker at signalere, at kommunen kommer i hjemmet.

I Viborg Kommune oplever både borgere og medarbejdere, at kvaliteten i skærmbesøgene er lige så stor som ved fysiske besøg, og at det er en god metode til at opnå den rette støtte til den enkelte borger.

KL'S SUNDHEDS- OG ÆLDRE-UDVALG VIL GERNE DRØFTE

> KOMMUNERNE MANGLER MEDARBEJDERE PÅ SUNDHEDS- OG ÆLDREOMRÅDET

Der bliver i fremtiden færre medarbejdere til at løfte flere og mere komplekse opgaver på sundheds- og ældreområdet. Det er derfor nødvendigt at debattere, hvordan kommunerne også i fremtiden kan løfte opgaverne.

> Debatspørgsmål: Kan andre medarbejdergrupper end de klassiske faggrupper på sundheds- og ældreområdet inddrages i arbejdet med borgernes plejebehov?

> LEDELSE ER AFGØRENDE FOR ET GODT OG SAMMENHÆNGENDE BORGERFORLØB

Mange borgere ønsker at blive mødt af det samme plejepersonale hver dag. Samtidig skal kommunerne levere en plejeindsats af høj kvalitet. Det er derfor nødvendigt at debattere, hvorledes kommunen balancerer mellem hensynet til borgernes mange og varierende behov, og dermed krav til medarbejdernes forskellige kompetencer, samt behovet for en effektiv arbejdstilrettelæggelse.

> Debatspørgsmål: Hvordan kan kommunerne sikre, at der både leveres effektiv pleje af høj kvalitet og samtidig opfylder borgerens behov for, at færrest mulige medarbejdere indgår i plejen af den enkelte borger?

> VELFÆRDSTEKNOLOGI SKAL BRUGES KLOGT

Digitale løsninger og velfærdsteknologier er vigtige bidrag til at løse udfordringerne på sundheds- og ældreområdet. Den teknologiske udvikling går hurtigt og bringer konstant nye muligheder med sig, som kan være svære at overskue. Det rejser spørgsmål og dilemmaer i et spændfelt af idéer om værdighed, ensomhed, selvstændighed, frihed, god og dårlig service, overvågning, omsorg mv. Derfor er det vigtigt at overveje, hvilke teknologier, kommunen vil satse på, og hvilken nytte og mening det skal bringe.

> Debatspørgsmål: Hvilke opgaver skal teknologien bruges til at løse på sundheds- og ældreområdet?

“ De pårørende er ofte de vigtigste personer i den ældres liv. Derfor er det vigtigt, at vi som kommuner inddrager de pårørende i vores arbejde med at forbedre livskvaliteten for den ældre.”

Pernille Beckmann, Medlem af KL's Sundheds- og Ældreudvalg og Borgmester i Greve Kommune

03 / PÅRØRENDE ER EN VIGTIG PARTNER PÅ ÆLDREOMRÅDET

Et velfungerende socialt liv er én af de vigtigste faktorer for et godt ældreliv, og gode sociale relationer er betydningsfulde, når vanskelige livssituationer opstår. Når pårørende inddrages, styrkes forløbene resultatmæssigt, der sker færre fejl, og både borgere og pårørende klarer kritiske situationer følelsesmæssigt bedre⁶. Derfor er de pårørende en vigtig samarbejdspartner for kommunen.

Men for nogle kan det være vanskeligt at være pårørende til langvarigt syge eller meget svækkede nærtstående. Det rejser spørgsmål om rammerne for inddragelse, samarbejde og støtte til de pårørende, der har det vanskeligt.

Inddragelse af pårørende er afgørende

Langt størstedelen af de pårørende vil gerne inddrages i både faglige og praktiske gøremål. De oplever inddragelsen som en selvfølge, da det falder dem naturligt at være en del af deres nærmestes hverdag. Det anslås,

at mere end 77 pct. af den danske befolkning hjælper eller har hjulpet en nærtstående syg eller svækket ven eller et familiedlem. Halvdelen af de pårørende mener desuden, at pårørende i fremtiden skal være villige til at påtage sig et større ansvar^{7,8}.

“ Det giver mig rigtig meget at være så tæt involveret i min fars sygdomsforløb. Jeg kan bedre hjælpe ham, der sker generelt færre fejl, og så hjælper det mig også til at lære at leve med hans sygdom.

Cecilie Friedman 37 år fra København

6 Pårørende involvering – fakta og evidens, Litteraturgennemgang, Dansk Selskab for Patientsikkerhed, 2016

7 Undersøgelse om pårørende, Voxmeter for Ældre Sagen, juli 2017

8 Pårørende – politikker, initiativer og tilbud i kommunerne, Rambøll og Ældresagen, 2017

“Mona [min hustru] er et sjældent godt menneske. Jeg kan træffe mine beslutninger selv, men hun er en støtte til mig i dem. Hun bakker mig op og giver mig skældud, hvis jeg trænger til det.”

Villy Holm 75 år fra Odder,
om sin hustru Mona

› KOMMUNECASE: DEN GODE FORVENTNINGSAFSTEMNING MED PÅRØRENDE I GLADSAXE KOMMUNE

For at styrke samarbejdet med pårørende til borgere i eget hjem, har Gladsaxe Kommune ansat tre brobyggere, der understøtter inddragelsen af de pårørende. Brobyggerne arbejder systematisk med at inddrage de pårørende, herunder afstemme forventninger til samarbejdet mellem kommune, pårørende og borger. Brobyggerne understøtter, at de pårørende inddrages på deres præmisser og ud fra deres individuelle behov. Derfor er der fokus på forventningsafstemning omkring samarbejdet, herunder hvad kommunen og de pårørende kan forvente af hinanden, og hvordan der kan indgås et samarbejde om at skabe et værdigt liv for borgerne. Brobyggerne deltager blandt andet i udskrivsessamtaler, triagemøder og tager på hjemmebesøg for at vurdere, hvor det kunne være gavnligt med en brobyggende indsats i relation til pårørendesamarbejdet.

De pårørende er ofte dem, der kender den ældre bedst, og deres viden og samarbejde med kommunen er betydningsfuldt for den ældres forløb. Det gode samarbejde mellem den ældre, de pårørende og kom-

munen kræver løbende afstemning af forventningerne til de indsatser kommunen leverer, samt til den støtte og hjælp, som pårørende kan bidrage med.

En anden måde at understøtte et godt samarbejde mellem kommune og pårørende, er gennem inddragelse af digitale løsninger. Flere kommuner arbejder fx med teknologier, der kan understøtte kontakten mellem

ældre på plejehjem og deres pårørende, og samtidig fungere som et værktøj, der kan fremme dialogen og det gode samarbejde mellem personalet og de pårørende.

› KOMMUNECASE: LIFE MANAGER I AABENRAA KOMMUNE

I Aabenraa Kommune kan pårørende til plejehjemsbeboere via en app kontakte både medarbejdere og deres familiemedlem på plejehjem. Appen indeholder kalender, kontaktmodul, madplansmodul, videomodul, opslagstavle og album knyttet til hver enkelt beboer på kommunens plejehjem. Derved kan pårørende følge planlagte aktiviteter for deres familiemedlem, se og dele billeder, samt sende tekstbeskeder og ringe via skærm. Det digitale kommunikations- og planlægningsredskab understøtter endvidere en nem og hurtigt kommunikation mellem pårørende og medarbejderne på kommunes plejehjem. På den måde understøttes familiens involvering i beboerens dagligdag, og kan være med til at beboeren oplever et øget nærvær med familien og indflydelse på eget liv.

Læs mere her: <http://livingtechaabenraa.dk/teknologier-vi-bruger/life-manager-paa-plejehjem/>

Når det er vanskeligt at være pårørende

Mens mange pårørende har ressourcer til at engagere sig i deres nærmestes hverdagsliv, oplever andre, at det kan være vanskeligt at være pårørende. Således føler 35 pct. af de pårørende, at de må tilsidesætte egne behov for at tage vare på den ældre, mens 21 pct. føler, at de overvejende står alene med ansvaret, og lige så mange oplever, at det er belastende for dem at hjælpe deres nærtstående⁹.

› FAKTA: PÅRØRENDEPOLITIKKER

Kommunens værdighedspolitikker beskriver de overordnede værdier og prioriteringer på ældreområdet indenfor seks områder, herunder for de pårørende. En pårørendepolitik indeholder kommunens strategi for samarbejdet med og inddragelse af pårørende, samt støtte, aflastning og afløsning af pårørende.

Kilde: Sundheds- og Ældreministeriet, samt Pårørende – politikker, initiativer og tilbud i kommunerne, Rambøll, 2017

› KOMMUNECASE: LÆR AT TACKLE HVERDAGEN SOM PÅRØRENDE I KØBENHAVNS KOMMUNE

LÆR AT TACKLE hverdagen som pårørende er et kommunalt tilbud målrettet borgere, der er nære pårørende til en voksen med langvarig sygdom eller funktionsnedsættelse. Det kan både være partnere, voksne børn eller andre, der står den syge nær.

Formålet med kurset er at øge den pårørendes trivsel og mestring samt forebygge stress, depression, ensomhed og isolation. Kursisterne får inspiration fra andre pårørende og redskaber til at tackle udfordringer.

Kurset er baseret på ligemandsprincippet, peer-to-peer, og ledes derfor af to frivillige instruktører, hvor mindst én har erfaringer med at være pårørende. De frivillige instruktører gennemgår en instruktøruddannelse, hvorefter de underviser efter en fast manual.

Københavns Kommune har i samarbejde med Komiteen for Sundhedsoplysning været med til at udvikle og pilotteste kurset. Evalueringerne herfra viser, at deltagerne oplever, at kurset i stort omfang indfrier eller overgår deres forventninger til udbyttet. Alle kommuner tilbydes økonomisk støtte til opstart og drift af LÆR AT TACKLE hverdagen som pårørende.

Læs mere her: <https://laerattackle.dk/hverdagen-som-paerørende/>

Alle kommuner arbejder i dag med at støtte pårørende, og hovedparten af kommunerne angiver, at de har specifikke tilbud målrettet pårørende. Formålet er bl.a. at styrke den fysiske, psykiske og sociale trivsel for den pårørende, så de pårørende kan

opnå et større overskud i hverdagen. Hertil kan pårørendetilbud styrke den pårørendes evne til at varetage og overskue praktiske gøremål og reducere følelsesmæssige, sociale og evt. arbejdsmæssige belastninger. Tilbud målrettet pårørende kan dermed både øge trivslen for de pårørende selv og for den nærtstående svækkede borger. Mange af kommunernes tilbud til pårørende drives af eller i samarbejde med frivillige eller private organisationer¹⁰.

9 Undersøgelse om pårørende, Voxmeter for Ældre Sagen, juli 2017

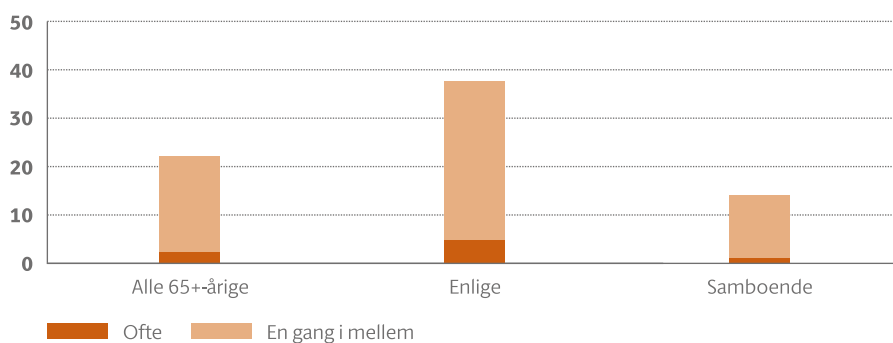
10 Pårørende – politikker, initiativer og tilbud i kommunerne, Rambøll og Ældresagen, 2017

Ældre uden pårørende er særligt udsatte

Der er en gruppe ældre, der enten ikke har pårørende, eller som ikke ønsker, at deres pårørende skal hjælpe dem i deres hverdag. Der kan også være familier, hvor de pårørende ikke har ressourcerne eller mulighederne for at hjælpe.

Borgere uden pårørende er mere udsatte og har ikke altid de samme muligheder som dem med pårørende. De modtager mere hjemmehjælp, går oftere til egen læge og er indlagt på sygehus i længere tid end ældre, der har pårørende. Hertil er ældre uden pårørende i større risiko for at føle sig ensomme. Som det fremgår af figur 6, er forekomsten af ensomhed knap to en halv gang så stor blandt enlige ældre sammenlignet med samboende ældre.

› **Figur 6. Andelen af ældre 65+-årige som føler sig ensomme fordelt på civilstand 2017, pct.**

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af Ældredatabasen 2017 (5. bølge).

Note: Der er anvendt tre spørgsmål fra Ældredatabasen til at vurdere de ældres følelse af ensomhed. N=5.306.

KL'S SUNDHEDS- OG ÆLDRE-UDVALG VIL GERNE DRØFTE

› INDDRAGELSE AF PÅRØRENDE ER AFGØRENDE

På trods af, at hovedparten af de pårørende ønsker at blive inddraget og hjælpe deres nærmeste, er der store forskelle på, i hvilket omfang det kan lade sig gøre. Det er derfor nødvendigt at rejse en debat om, hvad kommunerne kan forvente af de pårørende, og hvordan det gode samarbejde mellem kommune og pårørende kan lykkes.

- › **Debatspørgsmål:** Hvordan kan kommunen indgå i et samarbejde med de pårørende, og kan kommunen forvente, at de pårørende stiller sig til rådighed, når deres nærmeste bliver svækkede eller syge?

› NÅR DET ER VANSKELIGT AT VÆRE PÅRØRENDE

For nogle kan det være vanskeligt at være pårørende. Mange kommuner tilbyder allerede i dag indsatser målrettet pårørende, men det er nødvendigt at debattere, i hvilket omfang det er en kommunal opgave.

- › **Debatspørgsmål:** Hvor omfattende bør kommunernes tilbud være til de pårørende, der har det svært?

› ÆLDRE UDEN PÅRØRENDE ER SÆRLIGT UDSATTE

Ensomhed og 'udsathed' er bl.a. afhængig af, om de ældre har pårørende eller ej. Derfor er det væsentlig at drøfte, hvordan vi støtter de ældre, der ikke har nogle pårørende til at hjælpe sig.

- › **Debatspørgsmål:** Hvordan forebygger vi ensomhed og udsathed hos ældre, der ikke har nogle pårørende?

“ Velfærd er noget, vi løser i fællesskab. Civilsamfundet stiller spændende og brugbare rammer til rådighed og glæde for mange ældre, og det bør vi i højere grad tænke ind i kommunernes forebyggelsesstrategier.”

Peter Sørensen, Næstformand i KL's Sundheds- og Ældreudvalg samt borgmester i Horsens Kommune

04 / CIVILSAMFUNDET OG KOMMUNEN KAN SAMMEN LØSE STORE UDFORDRINGER

Der ligger et potentiale i mere samarbejde med civilsamfundet og frivillige. Det kan bidrage til udvikling i kommunen, og er med til at skabe sammenhængskraft og stærkere fællesskaber på tværs af generationer til gavn for borgerne.

Velfærd er ikke bare lig de ydelser, der produceres af det offentlige, men er noget, der skabes i fællesskab. Nye løsninger og højere kvalitet kan opstå ved at lade flere samarbejde. Det handler om at bringe alle ressourcer i spil: Borgerens, lokalsamfundets, civilsamfundets, erhvervslivets mv. Det giver bedre velfærd, bedre lokalsamfund og større livskvalitet for den enkelte.

Det er derfor nødvendigt at rejse en debat om, hvordan kommunen og civilsamfundet bedst spiller sammen, samt hvordan der skabes gode rammer for civilsamfundet samtidig med, at de kommunale kerneopgaver løses.

Civilsamfundet har potentiale for både svækkede og aktive borgere

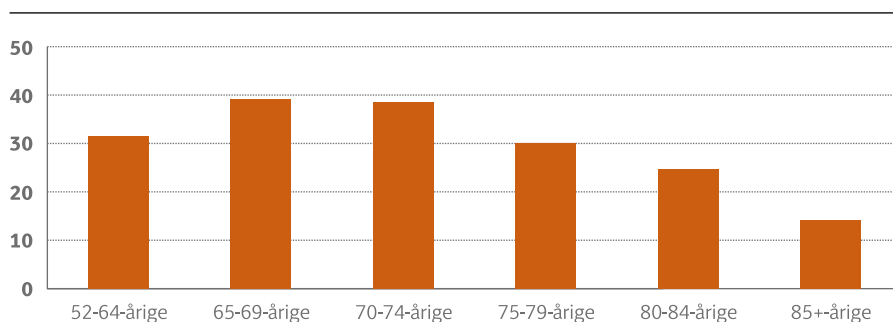
Civilsamfundet forstås normalt som alt det, der ligger uden for den formelle økonomi og det politiske system.

Civilsamfundet kan noget, som de sundhedsprofessionelle ikke kan tilbyde, men omvendt kan det ikke erstatte de kommu-

“ Jeg flyttede herop fra Lolland og kendte ikke nogen ud over mine børn, og jeg kendte heller ikke egnen. Så fik jeg en besøgsven, som fortalte mig om, hvordan man kommer til byen, og hvad man kan lave i Hadsten. Hun var god og oplysende.”

Ida Hald 70 år fra Hadsten

› **Figur 7. Andel der inden for de seneste år har lavet frivilligt arbejde, pct.**

Kilde: KL's Analyseenhed på baggrund af Ældredatabasen 2017 (5. bølge).

Note: N=10.060.

nale medarbejdere. Derfor kan det være en fordel, at kommunen og civilsamfundet samarbejder om at skabe en værdig alderdom for udsatte borgere, fx ensomme

ældre. Det kan eksempelvis være 'cykling uden alder', hvor frivillige 'piloter' cykler med ældre.

Mange involverer sig i frivilligt arbejde efter de har forladt arbejdsmarkedet. Som det fremgår af figur 7 er engagementet størst blandt de 65-74-årige, hvor de fleste har det fysisk godt og er aktive. Foruden den værdi, den frivillige indsats skaber i lokalsamfundet, skaber det ligeledes værdi og styrket livskvalitet for de frivillige selv, og kan modvirke isolation og ensomhed.

Kommunen og civilsamfundet kan nå langt i fællesskab

Samarbejdet mellem kommuner og civilsamfund er i vækst, og mere end tre ud af fire kommuner er involveret i samskabelsesprojekter eller -aktiviteter med civile aktører¹¹. Bølgen af alliancer mellem kommuner og civilsamfund, er et udtryk for en stigende bevidsthed om, at der er behov for nye fællesskaber. Der er store forventninger til, at et tættere samarbejde mellem den kommunale sektor og civilsamfundet både kan styrke den frivillige indsats, fremme demokratiet og øge kvaliteten i en række kommunale indsatser¹².

› FAKTA

Regeringen udgav i 2017 en strategi for et stærkere civilsamfund. Den handler om, at der er behov for en samlet indsats på tværs af sektorer, når samfundets udfordringer skal løses. Regeringen lægger op til, at når man kobler og supplerer den offentlige indsats, erhvervslivets og civilsamfundets ressourcer, opnår samfundet samlet set større kvalitet i opgaveløsningen til gavn for borgerne.

Kilde: Strategi for et stærkere civilsamfund, Regeringen, 2017

› FAKTA

Hovedparten af den danske befolkning har været engageret i frivilligt arbejde. Det anslås, at knap 40 pct. af danskerne inden for det sidste år har foretaget frivilligt arbejde, mens 8 ud af 10 danskere over et helt liv har foretaget frivilligt arbejde.

Kilde: Tal om frivillighed i Danmark, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2018

› KOMMUNECASE: SIKKERT SENIORLIV I HORSENS KOMMUNE

Projekt Sikkert Seniorliv arbejder med at finde nye veje til opsporing og forebyggelse af aldersdepression blandt borgere over 65 år. Det sker både ved at udvikle eksisterende tiltag og søge nye partnerskaber mellem kommunale aktører og civilsamfundet. Eksempelvis har Horsens Kommune opbygget et partnerskab med Dansk Folkehjælp, kaldet Seniornet, der er et netværksskabende forløb for enlige og ensomme seniorer. De frivillige hjælper deltagerne med at etablere netværk gennem aktiviteter, udflugter og højskoleophold. Det resulterer i både store og små netværk, som deltagerne efterfølgende selv fortsætter. For at sikre, at borgere med de største behov prioriteres, hjælper kommunens medarbejdere med at rekruttere borgere til Seniornettet.

“ Det har altid været naturligt for mig, at når man bliver gammel, så tager man sig af hinanden. Jeg er med til at lave arrangementer med sang, spisning, foredrag og mange andre aktiviteter for de ældre i lokalområdet. Det giver mig en fantastisk stor tilfredshed at gøre en forskel for andre. Og så får vi frivillige også mange gode historier med på vejen. Gamle mennesker er jo ikke uden humor. ”

Ernst Jørgensen 80 år fra Faldsled

Kommunerne samarbejder både med det organiserede lokale foreningsliv samt borgere og frivillige, der ikke er organiseret gennem en forening. Ældreområdet er det område, hvor kommunerne har flest frivillige, som de selv rekrutterer og organiserer¹¹.

Hovedparten af kommunerne henviser og støtter borgere og frivillige i kontakten til lokalforeningernes tilbud. Bevidsthed og kendskab, samt den faglige forståelse blandt medarbejdere i kommunen og hos frivillige, er nogle af nøgleordene for et

11 Tal om kommuner og frivillighed – analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2017

12 Kommunernes samarbejde med civile aktører – Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte, Bjarne Ibsen og Helle Hygum Espersen, KORA, 2016

› KOMMUNECASE: TUNE IF I GREVE KOMMUNE

I Tune er 80 pct. af indbyggerne aktive i den lokale idrætsforening, Tune IF, hvor der er stort fokus på at tage ansvar for hinanden. Et af de forhold, der blandt andet gør Tune IF til en særlig forening, er det gode samarbejde med Greve Kommune. Der er indgået en 4 årig samarbejdsaftale om visiteret motion for seniorer, der har vanskeligt ved at komme i gang med motion, og har behov for støtte til at komme i gang. Tune IF får betaling for at afholde holdtræning for målgruppen, som Greve Kommunes Sundhedsteam står for at rekruttere til. Der er løbende samarbejds møder mellem instruktører og Greve Kommunes koordinator for indsatsen. Udover at det skaber god grobund for, at målgruppen forbedrer og på sigt vedholder deres funktionsniveau, giver det også mulighed for at indgå i det lokale sociale fællesskab på hold som foreningen opretter efter det visiterede tilbud.

godt samarbejde. Fordi afgrænsningerne på området kan være svære, er dialog om grænser, rammer og en god struktur nødvendig for, at det gode samarbejde mellem kommunerne og organisationerne kan opretholdes.

Et andet nøglepunkt for det gode samarbejde mellem kommune og civilsamfund er opmærksomhed på, at opgaverne er at-

traktive og passende for begge parter. Det kræver en grundig forventningsafstemning, hvor formål og målgruppe, samt rollefordelingen for samarbejdet afklares. Det gode samarbejde omhandler dermed både organisering af opgaverne, hvordan de offentlige medarbejders opgaver og de frivilliges roller adskiller sig fra hinanden, og hvordan der sikres en god og vedvarende kommunikation¹³.

› FAKTA

I hver kommune findes et ælde råd eller seniorråd. Ælde rådet er valgt efter reglerne i §§30-33 i "Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område". Ælde rådene repræsenterer alle ældre, både de stærke der klarer sig selv og de meget svage ældre. Ælde rådene har til opgave at bygge bro og sikre et godt samarbejde mellem kommunen og dets ældre. Hertil skal Ælde rådene inddrages i kommunalbestyrelsernes udarbejdelse af værdighedspolitikker for ældreplejen.

Udfordringer ved frivilligt arbejde i kommunen

Undersøgelser viser, at både kommuner og civilsamfund i høj grad er tilfredse med samarbejdet med hinanden¹⁴. Det er positivt, men det kræver et vedvarende fokus på, hvordan samarbejdet fortsat kan udvikles, og hvordan eventuelle udfordringer i samarbejdet kan imødekommes. Inddragelse af frivillige har mange fordele. Men kommunen skal også afsætte ressourcer, hvis samarbejdet med civilsamfundet skal lykkes, så alle får noget ud af det.

Blandt de væsentligste begrænsninger ved frivillighed er den frivillige sektors ressourcer og kapacitet samt mulighederne for kontinuitet. En anden væsentlig udfordring for inddragelse af frivillige er lovgivning, herunder blandt andet hygiejneregler, mulighederne for at dele oplysninger, lovpligtig arbejdsskadeborsikring til frivillige mv.

Det kan også være en udfordring for kommunerne, at de frivillige ikke er forpligtet på samme måde som kommunens ansatte. Det kan gøre indsatsen og relationerne sårbare. Derfor er det vigtigt, at der er en klar forventningsafstemning med de frivillige,

så de ikke føler sig presset til opgaver, de ikke ønsker eller har ressourcer til at løfte. Samtidigt er det vigtigt, at de frivillige føler sig set og hørt, og at deres indsats ikke tages for givet.

> FAKTA

Der findes en række love og regler for frivillige i kommuner, der kan sætte begrænsninger for inddragelsen af og samarbejdet med frivillige. Center for Frivilligt Socialt Arbejde har udarbejdet en rådgivningsguide, der giver et overblik over de regler kommunen skal være opmærksomme på i samarbejdet med frivillige og foreninger.

Guiden findes her: https://frivillighed.dk/files/media/documents/guides/guide_2827_1535631179.pdf

Kilde: Center for Frivilligt Socialt Arbejde

14 Tal om kommuner og frivillighed – analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2017

KL'S SUNDHEDS- OG ÆLDRE-UDVALG VIL GERNE DRØFTE

› CIVILSAMFUNDET HAR POTENTIALE FOR BÅDE SVÆKKEDE OG AKTIVE BORGERE

Foruden den værdi, som den frivillige indsats skaber for lokalsamfundet, skaber indsatsen også værdi og styrket livskvalitet for de frivillige selv. Det rejser dog spørgsmålet om, hvor langt kommunen kan gå i forhold til at forvente, at borgerne aktivt bidrager til og i civilsamfundet.

› **Debatspørgsmål:** Hvilke forventninger kan kommunen have til borgernes deltagelse i civilsamfundet?

› KOMMUNEN OG CIVILSAMFUNDET KAN NÅ LANGT I FÆLLESSKAB

Det kan være en svær balance at sikre, at både medarbejderne og de frivillige løser de opgaver, som de hver især ønsker og har kompetencer til for borgerens bedste.

› **Debatspørgsmål:** Hvordan sikres det, at medarbejdere og frivillige mest hensigtsmæssigt samarbejder omkring de ældre?

› UDFORDRINGER VED FRIVILLIGT ARBEJDE I KOMMUNEN

Særligt lovgivningen kan udfordre inddragelsen af frivillige. Det kan begrænse mulighederne for et godt samarbejde mellem kommunen og de frivillige. Det rejser behovet for en drøftelse af, hvorvidt lovgivningen i dag passer til den virkelighed, hvor velfærd i høj grad er noget vi skaber sammen.

› **Debatspørgsmål:** Hvor meget plads kan kommunerne give de frivillige inden for lovgivningens rammer?

AKTIVITETSKALENDER

KL's Sundheds- og Ældreudvalg afholder i alt fire kommunale debatmøder på tværs af landet med deltagelse fra kommunalbestyrelsesmedlemmer med ansvar for sundheds- og ældreområdet. Drøftelserne på debatmøderne skal tage afsæt i de 12 debatspørgsmål, der er fremlagt i debatoplægget.

Debatoplægget vil endvidere blive drøftet på kommunekontaktrådene i foråret 2019.

Efterfølgende afholdes et åbent debatmøde for andre aktører og interessenter på sundheds- og ældreområdet.

Drøftelserne fra debatmøderne skal danne grundlag for og inspiration til et senere politisk udspil fra KL.

Debatmøde i Nordjylland (Aalborg)	12. marts 2019
Debatmøde i Syddanmark (Odense)	28. marts 2019
Debatmøde i Midtjylland (Aarhus)	9. april 2019
Debatmøde på Sjælland (Roskilde)	25. april 2019
KL's Social- og Sundhedspolitiske Forum	9.-10. maj 2019
Debatmøde for interessenter på området	22. maj 2019
KL's Ældrekonference	17. september 2019

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk
[@kommunerne](https://twitter.com/kommunerne)
facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830432
ISBN 978-87-93668-62-1
ISBN 978-87-93668-63-8-pdf